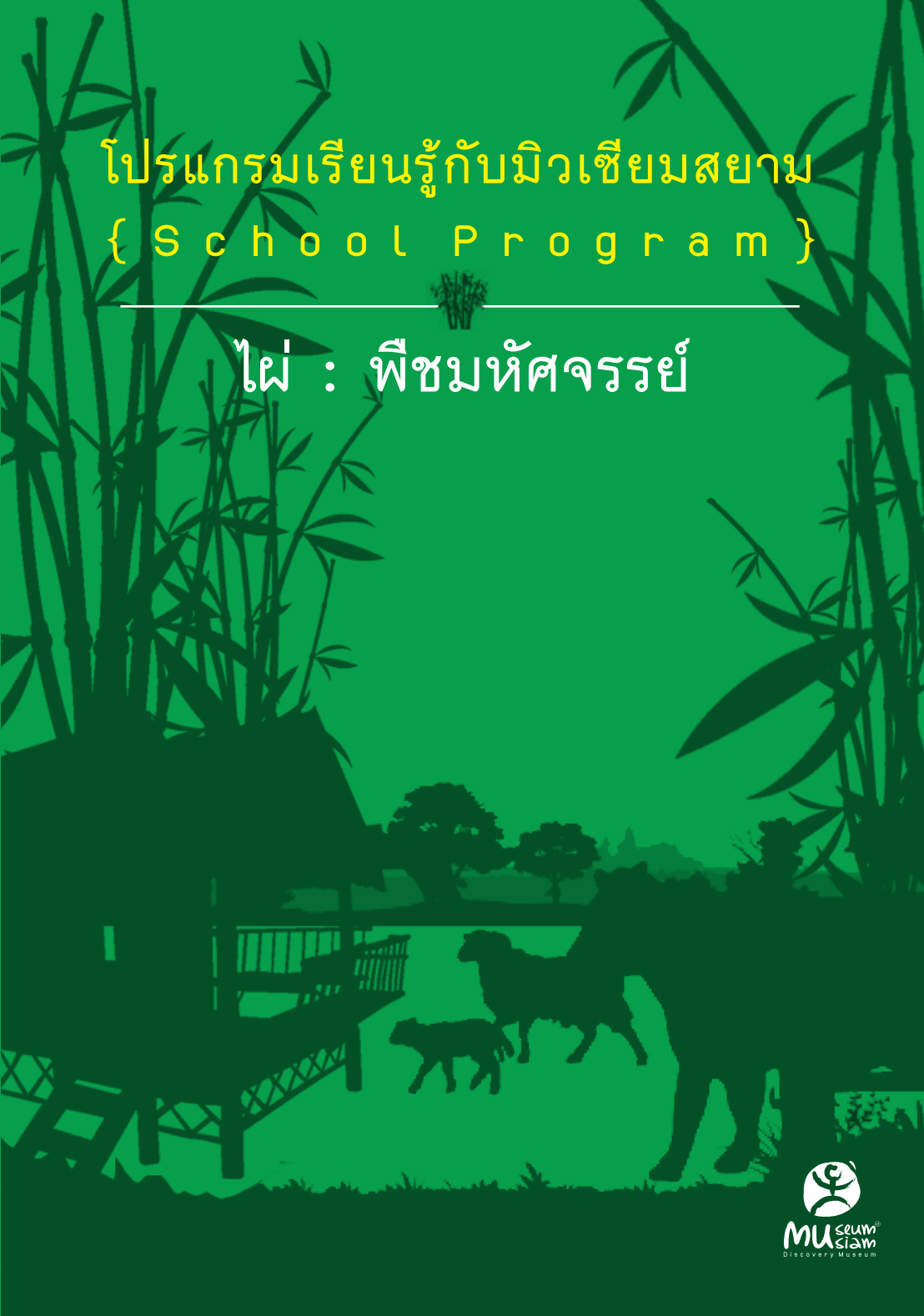
โปรแกรมเรียนรู้กับมิวเซียมสยาม
{ School Program }

ไผ่ : พืชมหัศจรรย์

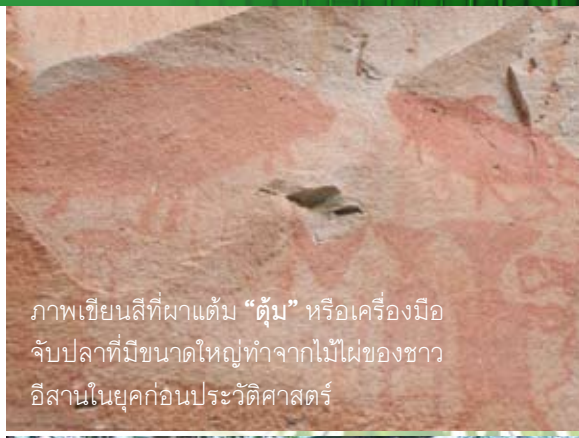

MUseum Siam
Discovery Museum

“ค้นหาตัวตน ค้นพบคนไทย”
Discovering History, Discovering You

เป็นภาพของโครงกระดูกที่มีร่องรอยการใช้ไม้ไผ่ในพิธีกรรมฝังศพ

ภาพเขียนสีที่ผาแต้ม **"ตุ้ม"** หรือเครื่องมือจับปลาที่มีขนาดใหญ่ทำจากไม้ไผ่ของชาวอีสานในยุคก่อนประวัติศาสตร์

มนุษย์รู้จักไม้ไผ่ได้อย่างไร?

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยการแปรรูปไม้ไผ่ หวาย และไม้เถา มาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น เครื่องมือในการล่าสัตว์ ของ โฮโม อีเรคตัส (Homo Erectus) เมื่อ 800,000 ปี มาแล้ว แต่ในยุคนั้นยังไม่มีการแปรรูปเป็นเครื่องจักสาน ต่อมาในยุคน้ำแข็งไพลสโตซีน (Pleistocene Epoch) ในระหว่าง 500,000 ปี จนถึง 10,000 ปี มนุษย์ก็ได้นำไม้ไผ่ หวาย และไม้เถาต่างๆ มาแปรรูปเป็นเครื่องมือเครื่องใช้อย่างง่ายๆ เช่น สร้างที่พักอาศัย อุปกรณ์ใส่ของ ก่อนการพัฒนาเทคโนโลยีการทำเครื่องปั้นดินเผาในเวลาต่อมา

คนไทยใช้ไผ่ตั้งแต่เมื่อไร?

ประเทศไทยพบหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงร่องรอยการใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ทั่วทุกภาคของประเทศและ ปรากฏหลักฐานชัดเจนมากขึ้น บริเวณภาคกลาง ลุ่มน้ำป่าสัก - ตาคลี และแหล่งโบราณคดีลุ่มน้ำสงครามที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาร จังหวัดอุดรธานี มีการขุดค้นพบภาชนะดินเผาที่ชาวบ้านเรียกกันว่า **“กระบุง”** พบร่องรอยของการจักสานที่มีความละเอียดประณีตมากแล้ว (ลายขัดสอง) อายุกว่า 3,000 - 3,500 ปี จากแหล่งฝังศพก่อนประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก

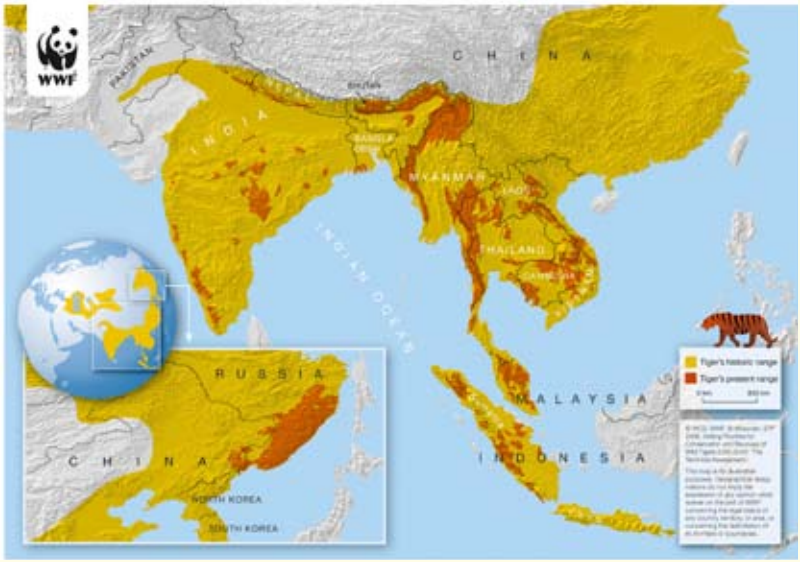
เรามารู้จักไผ่กันเถอะ

ไผ่จัดเป็นไม้พุ่มในตระกูลหญ้าเช่นเดียวกับ ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง หญ้าแพรก ฯลฯ อันเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว แต่ไผ่นับเป็นหญ้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและสูงที่สุดในบรรดาหญ้าทั้งหมดรวมทั้งโตเร็วที่สุดด้วย มีลำต้นตั้งตรงสูง และเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ไม่ผลัดใบ มีใบเลี้ยงเดี่ยว มีขนอ่อนๆ คลุมบนผิวใบ ขึ้นเป็นกอ ลำต้นเป็นปล้องๆ มีเนื้อไม้แข็ง ช่อดอกไม่มีกาบหุ้มเหมือนหญ้าอื่นๆ ผิวเกลี้ยง มีสีเขียว สีเหลือง สีดำ หรือเป็นลายแล้วแต่ชนิดพันธุ์ ออกดอกเป็นช่อตามปลายยอด ผลคล้ายเมล็ดข้าวสาร

ไผ่มาจากไหน?

ไผ่เป็นพืชที่กระจายสายพันธุ์อยู่ทั่วไปในทวีปเขตร้อน มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่พบในเขตอบอุ่นและเขตหนาว ทั่วโลกมีอยู่ประมาณ 90 สกุล 1,250 ชนิด และพบไผ่ได้มากในประเทศจีน เกาหลี ญี่ปุ่น ไทย อินเดีย โดยจะขึ้นอยู่ในป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ หรือป่าไผ่ล้วนๆ เป็นต้น

ไผ่จะเจริญเติบโตได้ดีในอุณหภูมิระหว่าง 8-36 องศาเซลเซียส มีความชื้นและปริมาณน้ำฝนโดยประมาณ 1,270-4,050 มิลลิเมตรต่อปี ไผ่ที่มีลำต้นขนาดใหญ่ต้องการความชื้นมากกว่าไผ่ที่มีลำต้นขนาดเล็ก แต่ไผ่ขนาดเล็กก็สามารถทนความแห้งแล้งและภูมิอากาศที่มีความชื้นน้อยได้มากกว่าไผ่ที่มีขนาดใหญ่

ทำไมเราไม่ค่อยเห็นไผ่ออกดอก?

ไผ่ เป็นต้นหญ้าที่มีขนาดใหญ่ และอายุยืนที่สุด บางสายพันธุ์มีอายุเป็น 100 ปี แต่เมื่อไผ่ออกดอกและมีเมล็ดแล้วนั้น ไผ่จะยืนต้นตาย เรียกว่า **“ตายขุย”** ดังนั้นเราจึงไม่ค่อยได้เห็นไผ่ออกดอก

ข้าวขุยไผ่คืออะไร?

ข้าวขุยไผ่ คือ เมล็ดหรือผลที่แก่จัดของไผ่ จะร่วงหล่นลงสู่พื้นดินตอนที่ไผ่ตาย ในปีที่ข้าวยากหมากแพง คนสมัยโบราณก็มักจะนึกถึงข้าวขุยไผ่ จึงไปกวาดเก็บข้าวขุยไผ่มาหุงกินแทนข้าว ข้าวขุยไผ่นั้นมีกากใย หรือไฟเบอร์มาก จึงมีความแข็งเหมือนเมล็ดข้าว ในเรื่องของสารอาหาร **“ข้าวขุยไผ่”** ประกอบด้วย คาร์โบไฮเดรตคิดเป็นร้อยละ 71.23 โปรตีนคิดเป็นร้อยละ 12.63 ไขมันคิดเป็นร้อยละ 0.75 และกากใยคิดเป็นร้อยละ 1.18 ซึ่งเป็นสัดส่วนของสารอาหารไม่แตกต่างจากข้าวเจ้าเท่าใดนัก

ไผ่มีอะไรที่มหัศจรรย์?

1 ไผ่โตเร็ว

ในสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ต้นไผ่สามารถโตได้ถึง 30 -120 ซม. ภายใน 1วัน เพราะไผ่มีลักษณะลำต้นเป็นปล้อง ซึ่งแต่ละปล้องจะยืดออกพร้อมกันตลอดเวลา ภายใน 1 ปี ไผ่จะมีความสูงเฉลี่ย 4 - 7 เมตร และมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้นประมาณ 2 - 5.5 เซนติเมตร ต้นไผ่จะโตเต็มที่ใช้เวลาประมาณ 1 – 4 ปี และคงขนาดอยู่เช่นนั้น ไปตลอดชีวิต

ไผ่ยักษ์เมืองน่าน เป็นไม้ไผ่ที่มีขนาดใหญ่อีกชนิดหนึ่งที่เจริญเติบโตอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย

ไผ่ยักษ์เมืองน่าน โตเต็มที่จะมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12- 15 นิ้วเลยทีเดียว

ไผ่ในประเทศไทยโตได้เต็มที่เท่าไร?

ในประเทศไทยมีไผ่บางชนิดที่สูงถึง 40 เมตร หรือเท่ากับตึก 10 ชั้น และมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางถึง 12- 15 นิ้วเลยทีเดียว

2

ไผ่มีลำต้นตรงและกลวง

ไผ่ มีลักษณะลำต้นกลวง มีข้อคั่นแบ่ง ลำต้นเป็นปล้องเท่าๆ กันเหมือนมีฝากั้น มนุษย์จึงนำคุณสมบัตินี้มาใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่ของเหลว เช่น ใช้เป็นกระบอกน้ำ กระบอกน้ำตาลสด ลักษณะพิเศษนี้สามารถนำมาใช้ทำเป็นโครงสร้างของบ้านเรือน เช่น เสา โครงหลังคา รางน้ำ ท่อน้ำ นอกจากนั้น กระบอกไม้ไผ่ยังสามารถนำมาทำเครื่องดนตรีประเภท ขลุ่ย แคน โหวด อังกะลุง ระนาด ได้อีกด้วย

ขลุ่ย

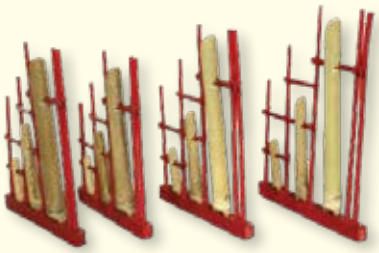
แคน

โหวด

โหวดแผง

อังกะลุง

เนื้อไผ่เป็นเส้นตรงมีความยืดหยุ่น

3
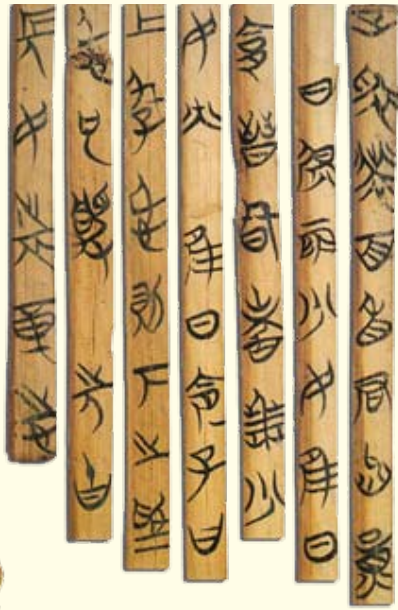

เนื้อไผ่ มีลักษณะยืดหยุ่นสูง สามารถคืนตัวสู่สภาพเดิมได้ เพราะเนื้อไม้ไผ่มีลักษณะเป็นเส้นตรง สามารถนำมาจักเป็นแผ่นบางๆ หรือเหลาเป็นเส้น ใช้ทำเครื่องจักสานหลายชนิดได้ ตั้งแต่เครื่องจักสานที่มีขนาดใหญ่ แข็งแรงมั่นคง สำหรับใช้งานหนัก จนถึงเครื่องจักสานขนาดเล็กที่มีความประณีตบอบบาง และจากคุณสมบัติของเนื้อไผ่ที่มีความยืดหยุ่น จึงเหมาะที่จะใช้เป็นเครื่องหาบหรือหาม เช่น คาน คันธนู และเมื่อแปรรูปเป็นตอกก็ยังมีความยืดหยุ่น คืนรูปทรงเดิมได้ง่าย จึงทำให้ภาชนะจักสานที่ทำจากไผ่มีคุณลักษณะพิเศษต่างไปจากภาชนะที่ทำจากวัตถุดิบชนิดอื่น ความยืดหยุ่นของไม้ไผ่ยังสามารถนำมาเป็นวัสดุก่อสร้างสะพานที่สามารถรองรับน้ำหนักได้ดีอีกด้วย

4 ไม้ไผ่มีความเงางามในตัวเอง

ไผ่ มีสีผิวที่แตกต่างกันตามแต่ละสายพันธุ์ แต่เมื่อแห้งแล้วผิวไผ่มักจะมีสีเหลือง มีความเงางามเช่นนั้นตลอดไป ด้วยคุณสมบัติพิเศษนี้ ไผ่จึงถูกนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ชาวจีนใช้จารึกบทกวีบนผิวไม้ไผ่ ชาวญี่ปุ่นใช้เขียนชื่อเจ้าของบ้านแขวนไว้หน้าบ้าน หรือแขวนไว้สองข้างประตูเรือนน้ำชา ชาวอินโดนีเซีย ใช้เหล็กเผาไฟ ขูด ขีด เขียนลงบนกระบอกไม้ไผ่ สำหรับเก็บยาหรือทำเป็นปฏิทิน ในปัจจุบันได้คุณสมบัติของไผ่มาใช้ประโยชน์ในการทำงานศิลปะมากมาย จนกลายเป็นงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

งานศิลปะจากไม้ไผ่ที่ดึงเอาความเงางามและความสวยงามมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ

คนไทย และไผ่กับปัจจัยทั้ง 4

ประวัติศาสตร์ของคนไทยนั้นเดินทางควบคู่กันกับการใช้ไผ่ ไม้มหัศจรรย์ เนื่องจากไผ่มีความแข็งแรงแต่มีน้ำหนักเบา ทนทานสูงแต่ยืดหยุ่นและย่อยสลายได้ง่ายในธรรมชาติ จึงมีการนำไผ่มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันอย่างมากมาย เช่น

ไผ่กับการสร้างที่อยู่อาศัย

ไผ่ เป็นไม้ที่มีความคงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศได้ดี จึงมีการนำไม้ไผ่มาสร้างเป็นบ้านเรือนที่พักอาศัยกันทั่วไป เช่น **“เรือนเครื่องผูก”** หรือเรือนไม้ไผ่ในประเทศไทย สร้างด้วยไม้ไผ่แทบทั้งหมด ตั้งแต่ส่วนโครงสร้างและส่วนประกอบของเรือน การเชื่อมต่อส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน ก็ใช้ **“ตอก หวาย หรือปอ”** ผูกยึดกันเข้าไว้ เป็นที่มาของคำว่า **“เรือนเครื่องผูก”** เพราะเป็นการผูกส่วนต่างๆ ของเรือนเข้าด้วยกัน แต่เดิมเรือนเครื่องผูกส่วนใหญ่จะปลูกสร้างอย่างง่ายๆ ไม่ประณีต เพราะใช้เป็นที่พักเพียงชั่วคราว ภายหลังการปลูกเรือนเครื่องผูกบางแห่งทำประณีตขึ้น จนกลายเป็นบ้านแบบถาวรหรือกึ่งถาวร ด้วยลักษณะเด่นในด้านวัสดุที่หาง่าย ราคาถูก ปลูกสร้างได้ง่าย เราจึงพบเรือนเครื่องผูกหลายแห่งที่กลายเป็นที่อยู่อาศัยอย่างถาวร ไม่ได้เป็นเพียงกระท่อมเฝ้านาเท่านั้น

การต่อชิ้นส่วนของเรือนเครื่องผูก วิธีการบากเสาไม้ไผ่และการผูกหวาย

คนไทยทั้ง 4 ภาค เรียกเรือนเครื่องผูก ว่าอะไร ?

เรือนที่ทำจากไม้ไผ่นี้ ภาคกลางเรียกว่า **“กระต๊อบ”** สร้างเป็นที่พักชั่วคราวในช่วงเวลาทำนาทำสวน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรือกว่า **“เถียงนา”** ภาคเหนือเรียก **“กั๋งนา”** หรือ **“ห้างนา”** และภาคใต้เรียก **“ขนำ”** ซึ่งจะถูกสร้างอยู่ตามท้องนาหรือสวนยาง

ลักษณะเรือน ภาคเหนือ

ลักษณะเรือน ภาคใต้

ลักษณะเรือน ภาคอีสาน

เครื่องนุ่งห่มจากไม้ไผ่

เครื่องนุ่งห่มจากเส้นใยไม้ไผ่ที่มีความนิ่ม ทนทาน ยืดหยุ่น ดูนุ่มนวลและเงางามคล้ายผ้าไหม สามารถซับเหงื่อได้ดี ทำให้สวมใส่สบาย สามารถดูดซับรังสีอัลตร้าไวโอเล็ต (UV) รวมถึงฆ่าเชื้อแบคทีเรียได้อีกด้วย ผ้าใยไผ่ที่ได้มาจากกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ที่ทันสมัย

ผ้าจากใยไผ่มีอะไรโดดเด่น?

1. ปรับอุณหภูมิได้เหมาะสมกับสภาพอากาศ กล่าวคือ ในวันที่อากาศร้อนผู้สวมใส่จะรู้สึกเย็นสบาย แต่ในวันที่อากาศหนาวเย็นก็จะรู้สึกอบอุ่นมากกว่าผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิดอื่นประมาณ 2-3 องศาเซลเซียส

2. ดูดซับความชื้นและระบายอากาศได้เป็นอย่างดี หากดูที่ภาพตัดขวางของเส้นใยจะพบว่ามีรูพรุนจำนวนมากมาย ซึ่งรูพรุนเหล่านี้จะช่วยให้เส้นใยสามารถดูดซับความชื้นและระบายความชื้นนี้ออกไปอย่างรวดเร็ว หากเปรียบเทียบกับเส้นใยฝ้าย จะสามารถดูดซับได้ดีกว่าถึง 3-4 เท่า ทำให้ผู้สวมใส่รู้สึกสบายตัวในวันที่อากาศร้อน

3. ป้องกันแบคทีเรียอันเป็นสาเหตุของการเกิดกลิ่นไม่พึงประสงค์ได้ เนื่องจากในเส้นใยของไม้ไผ่จะมีสารที่ต้านฤทธิ์ของแบคทีเรีย สารนี้จะป้องกันไม่ให้แบคทีเรียฝังตัว และเจริญเติบโตบนเนื้อผ้าได้ ผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่นท่านหนึ่งได้ทดลองซักผ้าจากเส้นใยไม้ไผ่จำนวน 100 ครั้ง พบว่าไม่มีความเปลี่ยนแปลงในประสิทธิภาพการป้องกันแบคทีเรีย

4. ไม่ต้องรีดก่อนสวมใส่ เพราะผ้าชนิดนี้ไม่ยับย่นง่าย ป้องกันผู้สวมใส่จากแสงยูวี

อาหารจากไม้ไผ่ที่ใครๆ ก็ชอบกิน

หน่อไม้และใบของไผ่มีคุณค่าทางอาหารสูง ทั้งโปรตีน วิตามิน ที่สำคัญต่อร่างกาย และยังมีกากใยอาหารที่ช่วยในขับถ่าย ดังนั้นไผ่จึงเป็นอาหารที่สำคัญของมนุษย์และสัตว์ นอกจากนั้น วัสดุของไผ่ยังสามารถนำมาใช้ใส่อาหาร เช่น กระบอกไม้ไผ่ใช้ใส่ข้าวสำหรับหุง หรือนำมาทำเป็นกระบอกข้าวหลาม ส่วนใบไผ่ยังสามารถนำมาห่ออาหาร เช่น ห่อบะจ่าง เป็นต้น

อาหารจากไผ่มีอะไรน่ากินบ้าง?

แกงหน่อไม้

ซุปหน่อไม้

บะจ่าง

แกงจืดหน่อไม้

แกงส้ม

ผัดกะเพรา

แกงเหลือง

ผัดเผ็ดหน่อไม้ดอง

หน่อไม้ต้มจิ้มน้ำพริก

แหนมใบไผ่

ข้าวหลาม

คุณค่าอาหารจากไผ่มีอะไรบ้าง?

หน่อไม้ 100 กรัม ให้พลังงาน 29 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย เส้นใย 5.4 กรัม แคลเคลเซียม 58 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 48 มิลลิกรัม เหล็ก 0.2 มิลลิกรัม วิตามินเอ 3 IU. วิตามินบี 10.08 มิลลิกรัม วิตามินบี 20.18 มิลลิกรัม วิตามินซี 13 มิลลิกรัม

ใบไผ่ผสมใบมะขาม ต้มน้ำอาบแก้ลมพิษ หรือใบไผ่ต้ม
และยอดไผ่ต้มน้ำดื่มแก้ไข้มาเลเลียเรื้อรัง ตาฝาง

ยารักษาโรค

ไผ่เป็นสมุนไพรที่ใช้เป็นยารักษาโรคได้หลายชนิด ดังนั้น คนไทยจึงใช้รากไผ่ หน่อ และใบ มาผสมกับสมุนไพรบางชนิดใช้เป็นยารักษาโรค เช่น **"ราก"** แก้โรคไตพิการ ขับปัสสาวะ **"ใบ"** เป็นยาขับฟอกล้างโลหิต **"หน่อ"** มีเส้นใยสูง ช่วยนำกากและสารพิษออกจากร่างกาย รวมทั้งช่วยป้องกันมะเร็งลำไส้

รากไผ่ใช้ต้มน้ำดื่ม เป็นยาแก้ริดสีดวงทวาร ไข้ทับฤดู

เมื่อเป็นแผล นำหน่อไผ่สดมาทาเกลือแล้วพอกที่แผลจะหายปวดได้เร็ว

นำหน่อไม้เปรี้ยวตำผสมปูนขาวพอกแก้รอยช้ำ

ถ่านไม้ไผ่แช่น้ำมันมะพร้าวใช้ทาแก้แผลมีหนองเรื้อรัง หรือนำมาทำสบู่โดยมีสรรพคุณดูดสารพิษ ชำระล้างสิ่งสกปรกบริเวณร่างกาย และใบหน้า ช่วยดูดซับเซลล์ผิวหนังที่ตายแล้วและสิ่งตกค้างต่างๆ ตามรูขุมขน

ไผ่กับเครื่องจักสาน

ไผ่ เป็นวัตถุดิบจากธรรมชาติ ที่จะนำมาแปรรูปเป็นเครื่องจักสาน ทำเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นภายในครอบครัว เช่น

- ใช้ในการบริโภค ได้แก่ หวด กระติ๊บ แอบข้าว หวดนึ่งข้าวเหนียว ก่องข้าว กระชอน กระด้ง
- ใช้เป็นภาชนะ ได้แก่ กระบุง กระจาด ซ้ากระทาย กระบาย กะโล่ กระด้ง ชะลอม
- ใช้เป็นเครื่องตวง ได้แก่ กระออม กระชุ กระบุง
- ใช้ป้องกันแดดฝน ได้แก่ หมวก กุ๊บ งอบ
- ใช้ดักจับสัตว์ ได้แก่ ลอบ ไซ อีจู้ ชะนาง จั่น

ไผ่กับพิธีกรรมและความเชื่อ

ไม้ไผ่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อของชาวเอเชียมาช้านาน โดยเฉพาะชาวจีนและญี่ปุ่นนั้น ไผ่เป็นไม้มงคลและเป็นสัญลักษณ์แห่งเจริญงอกงามของสติปัญญา ดุจเดียวกับความแหลมคมของหนามไผ่

สำหรับคนไทยนั้น ไม้ไผ่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น คนไทยโบราณสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ เมื่อทารกคลอดออกมาจากครรภ์มารดาจะเรียกว่า **“ตกฟาก”** นั้น เพราะทารกตกลงบนพื้นเรือนที่ทำด้วยไม้ไผ่ที่สับเป็นซี่ๆ ที่เรียกว่า **“ฟาก”** นั่นเอง

หลังจากนั้น เมื่อถึงเวลาตัดสายสะดือหมอตำแยก็ใช้ไม้ไผ่มาผ่าเป็นซีกแล้วลนไฟ เพื่อใช้ตัดสายสะดือทารก หลังจากตัดสายสะดือแล้วจะนำทารกนอนไว้ใน **“กระด้ง”** ซึ่งสานด้วยไม้ไผ่คลุมด้วยแหและเพื่อป้องกันผีร้าย และเมื่อร่างกายชราภาพก็ต้องใช้ไม้ไผ่มาทำเป็น **“ไม้เท้า”** พอถึงเวลาตายก็ต้องนำศพไปวางบนแคร่ไม้ไผ่ เวลาเผาศพ ก็ต้องตัดไม้ไผ่ลำตรงๆ สดๆ สำหรับแทงศพกลับไปกลับมาเพื่อให้ศพไหม้ให้หมด เรียกไม้ไผ่ชนิดนี้ว่า **“ไม้เสียบผี”** และยังมีอีกหลายประเพณีที่นำไผ่มาใช้ เช่น

ประเพณีแห่บั้งไฟของชาวอีสาน จะนำไม้ไผ่ลำโตๆ ตรงๆ ทั้งลำตกแต่งให้สวยงาม บรรจุดินปืนไว้ในลำ ไม้ไผ่แห่ไปยังสถานพิธีแล้วจุดแข่งขันกัน บั้งไฟจะพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้าเพื่อขอฝน

ประเพณีทำขวัญข้าว เมื่อข้าวเริ่มตั้งท้อง ชาวนาจะเอาไม้ไผ่มาสานชะลอม แล้วนำเครื่องแต่งตัวของหญิง เช่น แป้ง น้ำมันใส่ผม น้ำอบไทย หวี กระจกใส่ในชะลอมพร้อมด้วยขนมหวาน 2 - 3 อย่าง ส้มเขียวหวาน ส้มโอแกะกลีบ ปักเสาไม้ไผ่แล้วเอาชะลอมแขวนไว้ในนา เพื่อให้แม่พระโพสพแต่งตัวและเสวยสิ่งของนั้น จะได้ออกรวงได้ผลดี

ยาหม้อไทยแผนโบราณ จะใส่หม้อดินเอาใบตองปิดปากหม้อเอาตอกรัดไว้ ทำพิธีลงยันต์เสกเป่า แล้วเอาตอกไม้ไผ่มาขัดไขว้เป็นรูปยันต์ 5 มุม ปักไว้ที่ปากหม้อ เรียกว่า **“เฉลว”**

ประเพณีเอาศพเจ้านายชั้นสูงของภาคอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี จะมีเมรุเรือนแก้วบนหลังนกสักกะไดลิงค์ วิธีสร้างเมรุนกสักกะไดลิงค์จะเอาไม้ไผ่มาสานเป็นรูปโครงนกและจะเผาทั้งศพและเมรุนกสักกะไดลิงค์ไปพร้อมๆ กัน

ของเล่นจากไม้ไผ่

อมรเทพ กำหมุน ใบพัด กบกายสิทธิ์ งูย่น โก๋งเก๋ง ปี่นก ลูกข่างโว้ ว่าว พญาลืมแลง พญาลืมงาย ฯลฯ ชื่อที่ฟังไม่คุ้นหูคนรุ่นใหม่ ซึ่งแท้จริงคือชื่อของของเล่นพื้นบ้านจากธรรมชาติที่เล่นกันมาตั้งแต่สมัยคุณปู่คุณย่า ก่อนที่จะมีการผลิตของเล่นพลาสติกออกมาขายให้เราเล่นกันอย่างทุกวันนี้ หลายคนไม่รู้ว่าแท้จริงของเล่นนั้นเราสามารถสร้างสรรค์ขึ้นเองได้โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติรอบๆ ตัว และหาได้ในท้องถิ่นอย่างเช่น ไม้ไผ่ แต่ละชิ้นก็มีวิธีการเล่นที่แตกต่างกันไป และอาจมีชื่อเรียกต่างกันไปบ้างตามแต่ละท้องถิ่น

โก๋งเก๋ง

กำหมุน

อีโบ๊ะ

พญาลืมงาย

สุภาษิตคำพังเพยและสำนวนที่เกี่ยวกับไม้ไผ่

1. ไม่เห็นน้ำตัดกระบอก ไม่เห็นกระรอกโก่งหน้าไม้ : ทำสิ่งที่ยังมาไม่ถึงเวลาที่เหมาะสม เป็นการทำโดยเปล่าประโยชน์

2. ไผ่ต่างปล้อง พี่น้องยังต่างใจ : พี่น้องท้องเดียวกันหรือพี่น้องฝาแฝด แต่ละคนย่อมมีนิสัยใจคอที่ต่างกัน

3. ไผ่แตกกอ : แตกพวกแตกพ้อง ไม่อยู่ในกลุ่ม

4. ไผ่ลำเดียวไม่เป็นกอ ปอต้นเดียวไม่เป็นป่า : ไผ่แต่ละลำของกอไผ่นั้น ต่างช่วยเหลือประคับประคองซึ่งกันและกัน จึงเป็นการบอกความสามัคคีกันช่วยเหลือกันและกัน

5. ไต่ไม้ไผ่ลำเดียว : ตัวคนเดียว ทำอะไรตามลำพัง ไม่มีที่พึ่งพาอาศัย

6. ทะลุกลางปล้อง : พูดเรื่องอื่นแทรกขึ้นมาขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด

7. น้ำเต็มกระบอก กระฉอกไม่ดัง : คนดีพร้อมย่อมไม่คุยโอ้อวด

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

BAMBOO : ไม้ไผ่

BAMBOO SHOOT : หน่อไม้

BAMBOO RHIZOME : เหง้า

BAMBOO SEED : ผล

COOP : สุ่ม

FISH TRAP : ไซ

GAMELAN : ระนาด

MOUTH ORGAN : แคน

RAFT : แพ

TRADITION : ประเพณี

BAMBOO CULM : ลำ

BAMBOO FLOWER : ดอก

BAMBOO LEAF : ใบ

BASKET : ตะกร้า

CULTIVATE : เพาะปลูก

FLUTE : ขลุ่ย

HOUSE : บ้าน

PANPIPE : โหวด

ROCKER : บั้งไฟ

WICKER : เครื่องจักสาน

แหล่งค้นคว้าอ้างอิง

เกษร สุนทรเสรี. 2544. **ไผ่ ไม้มหัศจรรย์**. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.

สุทัศน์ เดชวิสิทธิ์. 2537. **ไผ่ สำหรับคนรักไผ่.** กรุงเทพฯ.

เจนจบ ยิ่งสุมล. 2536. **ต้นไผ่ พืชมหัศจรรย์ของโลก.** กรุงเทพฯ.

http://www.gotoknow.org/blogs/posts/471810
http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/
2007/05/K5376036/K5376036.html
http://www.padaetwettaya.ac.th/konglen/pd15.htm
http://guru.sanook.com/enc_preview.php?id=1187&source_location=2
http://article.tcdcconnect.com/articles/bamboo-tech-gadgets
http://www.plc.rmutl.ac.th/html/culture_center/room/
Thai_way/thai_way.htm
http://www.culture.go.th/knowledge/story/bamboo/bamboo.html

สำนักนายกรัฐมนตรี

okmd

MUSEUM SIAM
Discovery Museum

THAI
Smooth as silk

EGCO
GROUP

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

เลขที่ 4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร: 02 225 2777 ต่อ 403 แฟกซ์: 02 225 2775
www.museumsiam.com
facebook.com/museumsiamfan